

I ambitionen att göra det alternativa

- en studie i att skapa jämlika politiska organisationer i ett patriarkalt samhälle

Abstract

Denna uppsats är en studie av organisatoriska alternativ till byråkratisk och patriarkal utformning samt de alternativa organisationernas interna demokratiska strukturer. Syftet är att undersöka organisationsstrukturer och vilken effekt de får på organisationens politiska handlingar och dess interna jämlikhet. Vi har valt att göra en fallstudie av Feministiskt initiativs lokala grupp i Malmö och undersöker deras uppfattningar om hur organisatoriska visioner behandlas i teori och praktik. Öppna samtalsintervjuer med lokala medlemmar i Feministiskt initiativ har genomförts där diskussioner och reflektioner kring interna maktordningar varit i fokus. Analysen genomförs med hjälp av teorier som på olika sätt resonerar kring vårt problemområde. Vår studie synliggör svårigheterna med att driva en feministisk organisation och att leva upp till sina organisatoriska ideal. Vi belyser hur hierarkier och ojämlika förhållanden i samhället reproduceras i organisationer och försvårar möjligheten att verka för en nätverkande organisation.

Nyckelord: feministisk organisering, Feministiskt initiativ, partipolitisk diskurs, nätverkande organisation, interndemokrati

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Ett aktuellt politiskt problemområde.....	1
1.2	Varför Feministiskt initiativ?	2
2	Syfte och frågeställningar	3
3	Metod	4
3.1	Val av metod	4
3.2	Ontologisk utgångspunkt och reflexivitet	5
4	Material	6
4.1	Diskussion om empirin.....	6
5	Teorier om organisering -två huvudperspektiv	8
5.1	Partier och en patriarkal organisationsstruktur.....	9
5.1.1	En byråkratisk organisationsmodell	9
5.1.2	Indirekt diskriminering och inkonsekventa processer.....	10
5.1.3	En problematisk partipolitisk diskurs?.....	10
5.2	Feministisk organisering	12
5.2.1	Den feministiska rörelsens utveckling	12
5.2.2	Platt och nätverkande organisering	13
6	Analys. Ett organisatoriskt alternativ?	15
6.1	Partier och en feministisk organisationsstruktur	15
6.1.1	Feministiskt initiativ i en organisatorisk kontext	15
6.1.2	Nätverkande processer och kommunikation i Feministiskt initiativ	17
6.2	Feministisk organisering i en partipolitisk diskurs	18
6.2.1	Den parlamentariska ordningens möjligheter och villkor	19
6.2.2	Inkonsekventa processer och organisatoriska dilemman	19
6.3	Intern diskriminering?	21
7	Slutsats. Ett etiskt dilemma?	23
8	Referenser	25

9	Bilaga. Intervjufrågor	27
----------	-------------------------------------	-----------

1 Inledning

De flesta politiska organisationer idag, både inom- och utomparlamentariska, är präglade av en hierarkisk ordning som är topstyrd och genomsyras av traditionella ideal rörande hur en organisation bör struktureras. I denna organisationsstruktur finns det grupper som, på bekostnad av andra, kan klättra i den hierarkiska ordningen på grund av deras kön, etnicitet, klassbakgrund eller att de kan de rätta markörerna inom den aktuella organisationskulturen. Detta innebär att det återskapas maktstrukturer och ojämlika förhållanden som exkluderar olika grupper inom organisationen, vilket kan betraktas som uttryck för de patriarkala strukturer som dominerar i samhället i övrigt. Med patriarkala strukturer menas här inte att strukturen privilegierar endast män, utan att den privilegierar vissa grupper framför andra i en hierarkisk ordning (Holgersson et al. 2001:72-74,76). Samhällslivet återspeglas i organisationer där en patriarkal organisationsstruktur är den ledande diskursen.

1.1 Ett aktuellt politiskt problemområde

Det finns alternativa former för politisk organisering som arbetar aktivt för att motverka hierarkiska ordningar, dessa grupper strävar efter att utveckla otraditionella metoder och former för organisering som inte bidrar till att återskapa hierarkiska maktordningar. Dessa metoder utgår ofta från principen att en nätverkande struktur medför ökade möjligheter för demokratiska och jämlika processer att i högre grad verka inom organisationen (Eduards, 2002:14, 29, 127).

Det finns alltså en önskan om att makten ska fördelas mer lika mellan organisationens medlemmar i en, så kallad, platt struktur (Christensen et al. 2005:38). Gruppernas organisatoriska strukturer utformas ofta utifrån ideal som grundas i en önskan om alternativa demokratiska beslutsprocesser och arbetsfördelningar. Feministiska rörelser har ofta anslutit sig till denna syn på organisation (Eduards, 2002: 152, 158). Det som vi anser tydligt utmärker feministisk organisation är medvetenheten om hur strukturella ordningars maktfördelning påverkar människors livsvillkor och möjligheter. I en svensk kontext är även Miljöpartiet de Gröna intressant för oss att studera då vi fokuserar på otraditionella politiska organisationers utformning. I boken *Politiska partier* förklarar författarna att Miljöpartiet har en historia av att vara en nätverkande organisation, som arbetar efter ideal om självständiga grupper som genom samverkan utgör en organisation, samtidigt som partiet etablerat sig på den traditionellt hierarkiska parlamentariska arenan (Erlingsson, 2005: 45,).

Då detta parti har vissa likheter med feministiska rörelser i det att man strävar efter att utmana den politiska normen, kan en jämförelse dessa organisationer emellan ge insikt i alternativ partipolitisk organisering.

1.2 Varför Feministiskt initiativ?

I Sverige idag är begreppet feminism integrerat på den politiska agendan, politiker och organisationer måste förhålla sig till feminismen som ett perspektiv på politik. Vi menar att detta har öppnat möjligheter för en bredare feministisk rörelse som kan verka på olika samhällsplan.

För att undersöka hur feministiska organisationer förhåller sig till den rådande normen för politisk organisering ämnar vi studera den politiska organisationen Feministiskt initiativ då de har en ambition att verka både nätverkande och partipolitiskt. Detta är unikt då feministiska grupper inte tidigare försökt att agera på flera olika arenor med en bred politisk dagordning vilket innebär att organisationen befinner sig i kontexter som feministiska grupper förut inte närmast sig.

När feministiska grupper möter den etablerade politiken, ser vi dock att det kan finnas djupgående problem med att förena denna typ av organisering med patriarkala strukturer. Enligt Feministiskt initiativ ämnar de vara en jämlik organisation där de interna strukturerna motverkar och förebygger ojämlika maktförhållanden samt skapar möjligheter för utveckling av demokratiska processer (www.feministisktinitiativ.se/plattform).

Vår förförståelse bygger på upplevelse av att det finns en kritik där medlemmar på lokal nivå anklagar organisationen för att vara hierarkisk med ojämlik arbetsfördelning, då vissa grupper och positioner inom Feministiskt initiativ har betydligt mer makt och inflytande än andra. Det paradoxala i att en organisation i teorin ämnar arbeta utifrån en platt struktur men i praktiken åter-skapar ojämlika maktordningar är det vi centralt vill undersöka. Med utgångspunkt i denna paradox väcktes ett intresse och en nyfikenhet över hur teori och praktik vad gäller organiseringsstruktur motverkar varandra eller samverkar i organisationen. När politiken utgår från att det existerar förtryck och diskriminering och explicit kämpar för att motverka detta, är det konstigt att den interna organisationen inte anser det viktigt nog att problematisera sin egen struktur och ständigt reflektera över interna maktförhållanden. Vi frågar oss om Feministiskt initiativs ideal om att vara en nätverksorganisation med decentraliserad maktfördelning efterlevs, eller om det kan vara så att den organisatoriska strukturen styrs av intresset att etablera sig parlamentariskt? När är det rimligt att vara en hierarkisk organisation och finns det kontexter som omöjliggör en icke-hierarkisk ordning? Är det svårare att vara en nätverkande organisation om man är en större organisation med parlamentariskt inflytande?

2 Syfte och frågeställningar

I vår uppsats vill vi undersöka på vilket sätt interna organisationsstrukturer påverkar de konkreta politiska handlingarna och de effekter strukturerna får för medlemmarnas möjligheter till att påverka och utveckla organisationen. Vi intresserar oss för utformandet av politisk organisering och vilka effekter det har på maktordningar inom organisationen och på det politiska arbetets substans. Fokus kommer att riktas på alternativ till patriarkal och hierarkisk organisationsordning samt utformandet av dessa alternativ. Då feministisk organisering kan betraktas som ett försök till att utmana den politiska normen och skapa alternativa organisationsformer, väljer vi att studera en feministisk organisation och dess arbetsstruktur. Vi vill undersöka hur denna form av organisering kan se ut och vad det är som utmärker den gentemot annan politisk organisering. Vilken betydelse har en organisationsstruktur för målen om att uppnå jämlikhet genom de politiska handlingarna, måste målen om jämlikhet vara sprungna ur jämlika metoder? Med uppsatsen ämnar vi besvara följande frågeställningar:

- Vilka är den feministiska organiseringens kännetecken?
- Kan en feministisk organisering skapa alternativ till den patriarkala organisationsstrukturen rörande medlemsdeltagande och interna demokratiska ideal?
- Vilka svårigheter kan uppstå i skapandet av en nätverkande organisation?

Vi önskar bidra med en djupare förståelse för i vilka kontexter en feministisk organisation agerar och hur denna organisation förhåller sig gentemot etablerade politiska ideal.

3 Metod

För att besvara våra frågeställningar genomfördes fallstudie av den feministiska organisationen Feministiskt initiativ där vi kartlägger försök till organisatoriska alternativ till patriarkala organisationsformer. Denna organisation är vårt enda studieobjekt och det sammanhang som vi undersöker. Organisationen kommer att analyseras utifrån teorier om organisation och feministisk organisering. Undersökningen, som baseras på intervjuer med Feministiskt initiativs lokala medlemmar i Malmö, studerar uppfattningar om den interna demokratin i Feministiskt initiativ och de organisatoriska ideal som står bakom organisationen.

3.1 Val av metod

Kvalitativ forskning öppnar för variationer, mångfald och komplexitet. Ingen människa eller situation är den andra lik. Som forskare måste vi hantera och förstå människor och situationer på olika sätt (Widerberg, 2002: 30).

Vi använder oss av kvalitativ metod då vi anser att kvantitativ metod inte tillräckligt belyser hur olika människor uppfattar och förhåller sig till olika fenomen i samhället.

Den kvalitativa forskningen möjliggör för en djupare tolkning och förståelse för ämnet. I all forskning är det viktigt att anpassa metoden efter vad man har för avsikt att få ut av sin studie (Lundquist, 1993: 104, 116-119). I detta fall tror vi att intervjuer ger oss en grundläggande förståelse för ämnet vi har för avsikt att studera då denna form av metod utgår från informanternas, subjektens, egna erfarenheter.

Denna metod är vanligt förekommande i feministisk forskning där subjektets upplevelser står i centrum och har en betydande del i forskningen (Reinharz, 1992: 21). Under intervjuerna kommer vi att använda oss av öppna frågor med ett semistrukturerat upplägg, då vi vill ha en öppen intervju med stort fokus på informanterna men samtidigt utgå ifrån några specifika frågeställningar som strukturerar och riktar fokus på ämnet men samtidigt kan omformuleras eller utvecklas beroende på informanterna.

Trots de på förhand fastställda frågorna är flexibilitet viktigt under intervjun då informanterna själva borde kunna utveckla och påverka samtalsinriktning (Reinharz, 1992: 18-21). En annan fördel med öppna frågor kan vara den ökade möjligheten till att notera mer oväntade svar (Esaiasson et al. 2005: 279-280). Då vi vill ha tillgång till information som inte finns att erhålla i Feministiskt initiativs

offentliga material kräver vår studie en mer kvalitativ undersökningsform där vi väljer att intervjua representanter från organisationens lokala medlemmar. Vi tror att vi genom dessa intervjuer kommer att få information som kan svara på våra frågeställningar då medlemmar förväntas reflektera organisationens mål och utveckling.

3.2 Ontologisk utgångspunkt och reflexivitet

Vi tror inte att objektivitet är möjligt att uppnå som forskare, i stället tror vi att det i samtal med andra kan synliggöras alternativa sätt att se på omvärlden utan att framställa materialet som sanning. Eftersom vi är medvetna om vi i egenskap av undersökare har stor påverkan på både det insamlade materialet och på den färdiga produkten försöker vi på intet sätt dölja detta utan vill tydliggöra hur vi gör våra val och drar våra slutsatser. Vi är också medvetna om att vi påverkar svaren som ställs på frågorna då vi både formulerar frågorna och tolkar svaren. Genom att försöka synliggöra vår egen roll som forskare i materialet ger vi läsaren en uppfattning om var vi befinner oss vetenskapsteoretiskt.

Utifrån en hermeneutisk vetenskapsteori förutsätter vi att klara generaliseringar är problematiska att göra i en forskning. På grund av att alla samhällsfenomen bär på en särprägel, som dock är föränderlig och växlande, går det inte att med självklarhet förklara något utanför det specifika undersökningsfallet (Lundquist, 1993: 42-43). Vår utgångspunkt är även att individer och samhällsgrupperingar är socialt konstruerade.

Normer och informella föreställningar präglar och formar människan och dess omgivning i ständigt skapande och återskapande. Dessa normer styr vilka maktordningar som ska vara i hegemoni samtidigt som normerna påverkas och konstrueras av maktstrukturerna (Holgersson et al. 2001:38). Detta synsätt är betydelsefullt i vår undersökning då det ligger till grund för vår förståelse av organisationers maktordning. Med en socialkonstruktivistisk inställning synliggörs hur vissa grupper marginaliseras på bekostnad av andra i en strukturell ordning. Enligt författarna till artikeln "Diskursanalys" i boken *Textens mening och makt* lämnar tanken om den sociala sfärens betydelse även plats för möjligheter till förändring och förskjutning av normer (Bergström. Boréus, 2005: 309, 37). Utifrån vårt problemområde ger socialkonstruktivismen oss möjligheter till att se organisationer som institutionaliserande av normen men också tänkbara skapare av nya och alternativa normer och strukturer.

4 Material

För att besvara våra frågeställningar har vi valt att söka teoretisk information från närläsning av litteratur och genom egna utförda intervjuer samt material, rapporter och dokument rörande organisationsutveckling som framställts av Feministiskt initiativ. De teorier som vi har valt anser vi belysa och fördjupa vårt problemområde. Vi är medvetna om att inte samtliga teorier och åsikter om demokrati, nätverkande- och feministisk organisering samt parlamentarisk politik har haft möjlighet att lyftas fram i vår studie. Vi anser dock att bredden på teorierna är tillräcklig för att en analys utifrån våra frågeställningar ska kunna genomföras.

Vi har valt att intervjua Feministiskt initiativs styrelse i Malmö samt medlemmar i lokalgruppen. Vi vill intervjua styrelsen då vi tror att de har erfarenhet och insyn i samarbetet mellan lokala medlemsgrupper och den nationella styrelsen. Vidare tror vi att de allmänna medlemmarna kan bidra med information om den lokala styrelsens förhållningssätt till medlemmarna samt graden av öppenhet inför beslutsprocesser.

Feministiskt initiativ är en organisation som startades i april 2005. Organisationen är en feministisk folkbildningsrörelse som kan ta parlamentariska initiativ, där målet är att feministiska ideal ska genomsyra alla politiska områden. Det är betydelsefullt för oss att studera en organisation som avviker från traditionell partipolitik vad gäller organisatoriska ideal om intern jämlikhet. Feministiskt initiativ ämnar undvika kontroll och övergripande direktiv då organisationen önskar växa fram ur de lokala medlemsgruppernas självständiga arbete (Feministiskt initiativs ADK-rapport, 2007: 6). Då organisationen utgår från att medlemmarnas självständiga deltagande skapar organisationen kan Feministiskt initiativ anses sträva efter en deltagar- och samtalsdemokratisk modell.

4.1 Diskussion om empirin

Statsvetaren Jan Teorell gör i sin undersökning *Demokrati eller fåtalsvälde?* en komparativ studie i hur de två största svenska partierna fattar beslut. Dessa partier är lika i det att de har lägst grad av medlemsinflytande. Teorell genomför en processtudie där han undersöker beslutens faktiska förlopp (Teorell, 1998: 20-23). Vår undersökning studerar istället den partipolitiska organisation som vi uppfattar har tydligast strävan efter högt medlemsinflytande. På grund av begränsningar av tid och material genomfördes en fallstudie utifrån intervjuer där informanternas uppfattningar och faktiska upplevelser undersöktes.

Vi informerade respondenterna innan intervjun om vår uppsats för att de skulle känna till vårt syfte och ha möjlighet att förbereda sig. Intervjuerna spelades in på band då ingen av de medverkande ansåg att detta var ett problem. Enligt författarna till boken *Metodpraktikan* är inspelningar att föredra då man kan välja ut citat i efterhand samt återgå till det insamlade materialet för att kontrollera och göra urval (Esaiasson et al. 2005: 293-294).

Då vi anser att reflexivitet och öppenhet inför materialet är viktigt i forskningsprocessen problematiserar vi vår relation till Feministiskt initiativ och informanterna. Vi är själva medlemmar i organisationen och har genom delaktighet i lokalgruppens aktiviteter och möten lärt känna några av dem som vi väljer att intervjua. Enligt Shulamit Reinharz kan intervjuer med någon man redan känner innebära både för- och nackdelar. Det kan skapa en mer avslappnad intervjusituation varpå intervjuerna kan bli mindre informella och forskaren kan erhålla information som annars inte skulle ha kommit fram. Svårigheterna kan däremot vara att upprätthålla vetenskaplig distans till en person man känner (Reinharz, 1992:26-27). Genom att vi har personlig kontakt med våra informanter kommer vi troligtvis att uppnå en mer avslappnad och informell relation under intervjun. I boken *Det vetenskapliga studiet av politik* menar Lennart Lundquist att en del av den kvalitativa metodologin innebär att det eftersträvas en ”jag-du-relation” mellan forskaren och informanten (Lundquist, 1993: 104). Därför ser vi möjligheter med vår relation till våra informanter.

Vi vill påpeka att vi inte har för avsikt att försöka ge en helhetsbild av feministisk organisering utan är mycket medvetna om att vi enbart har studerat ett fåtal engagerade individer i en specifik organisation som kan ge oss en inblick i hur strävan efter ett annat organisatoriskt system kan se ut, men detta är inte på något sätt representativt för hela den feministiska rörelsen. Genom att vara medlemmar och ha en viss inblick i organisationen har vi en förförståelse om olika organisatoriska problem och problematiken rörande interna maktordningar. Samtidigt skulle medlemskapet kunna vara ett hinder för vår förmåga att göra objektiva och kritiska iakttagelser och analyser men vi försökte dock att hålla en vetenskaplig distans till vårt material.

Vårt materialurval bygger på en ambition om att ha ett rikt och brett omfång på materialet för att uppnå teoretisk mättnad. I *Metodpraktikan* menar författarna att forskaren bör göra flera omläsningar av samtalsintervjuerna för att kunna synliggöra strukturer och generella mönster i materialet (Esaiasson et al. 2005: 301). Genom inspelningen av intervjuerna har vi i analysstadiet kunnat återgå till vår empiri för att göra omfattande tolkningar.

Intervjumaterialet består av samtalsintervjuer med tre personer från den lokala styrelsen i Malmö samt två lokalt aktiva medlemmar som regelbundet deltar på medlemsmöten, aktioner och manifestationer. Två personer som kontaktades angående intervju kunde inte medverka, men vi anser att de fem intervjuer som genomförts utgör en tillräcklig grund för att göra en analys på denna uppsatsnivå. Av integritetsskäl har informanterna anonymiserats då namnen är ändrade och börjar på F då de är medlemmar i Feministiskt initiativ. Vi valde medvetet att inte göra namnen könsneutrala eftersom vi tycker att det är upp till läsare att avgöra om informanternas kön har betydelse för uttalandena.

5 Teorier om organisering - två huvudperspektiv.

Hur en demokratisk och jämlik organisation bör vara utformad beror på vilken demokratidefinition som används. Vilka man främst bör lyssna på, medlemmarna eller väljarna, och i vilken utsträckning interndemokrati inom partierna är viktiga problemområden är frågor som varierar beroende på vad som läggs in i begreppet demokrati. Enligt den deltagardemokratiska skolan kan medbestämmande och gemensamt beslutsfattande medföra att individen utvecklas socialt och politiskt. Alla medlemmar bör ha lika stora möjligheter till delaktighet vid utformningen av politiken och arenorna för politiskt inflytande måste utökas. För att skapa ett mer demokratiskt parti måste därför beslutsprocesserna ständigt problematiseras och omformas (Teorell, 1998: 352-355, 361). Carole Pateman menar att man alltid i dagens samhälle måste utgå ifrån att det råder strukturella orättvisor. Genom att inte utgå från att jämlikhet råder kan strukturella orättvisor synliggöras och politiseras. Bara då kan alla individer ges utrymme att delta i styrningen av det offentliga på politikens alla nivåer (Pateman, 2005:279, 287).

I den samtalsdemokratiska modellen betonas processerna kring beslutsfattande och värdet av argumentation och samtal för den interna demokratin. Målsättningen är att beslut ska fattas när det rationella och goda samtalet skapar konsensus i den aktuella frågan. Öppenhet och lyhördhet inför medlemmar är en förutsättning för samtalsdemokratis förverkligande (Karlsson, 2004: 214-215, 221). Genom att framhäva samtalsdemokratiska värden, rörande processer kring beslutsfattande, i uppbyggandet av en deltagardemokratisk organisation kan den interna demokratin fördjupas, utvecklas och kompletteras. Samtal där alla medlemmar kan komma till tals skapar möjlighet till engagerat deltagande där alla upplever sig ha handlingsutrymme.

Organisationer är viktiga att studera för att förstå maktförhållanden och hur diskurser om organisering skapas och återskapas. En organisation kan betraktas som en arena där föreställningar om människor ligger till grund för maktfördelning och organisationsstruktur. Enligt Holgersson m. fl. skapar föreställningarna om individer inom organisationer olika förutsättningar för olika människor. En svårighet med att skapa jämlikhet och jämställda strukturer grundas i det faktum att ordningar ses som naturliga och oproblematiska. Organisationsstrukturer är dock inte fasta och orubbliga. Förändringar av organisationsordningar går dock långsamt och sker ofta under längre perioder, men det öppnar ändå för möjligheter till att omforma en organisation och skapa variationer i organisationsstrukturen. En organisationsstruktur är inte nödvändigtvis statisk och oföränderlig, istället verkar den ständigt i processer som utvecklar och förändrar (Holgersson et al. 2001: 56, 73, 94).

5.1 Partier och en patriarkal organisationsstruktur

Vi kommer nedan att presentera teorier som rör den patriarkala organisationsstrukturen. De teorier som här läggs fram belyser och problematiserar de hierarkiska strukturer som finns i organisationer och partier. Detta ger oss en inblick i vilken typ av organisation som Feministiskt initiativ tar avstånd ifrån men ständigt måste förhålla sig till. Teorierna ger oss också en förståelse för vilka svårigheter som kan uppstå då man försöker skapa ett nytt organisatoriskt initiativ alternativ. Med utgångspunkt i vårt problemområde synliggör dessa teorier vilken plats den feministiska organisationen har i politiken och i vilken politisk kontext den agerar.

5.1.1 En byråkratisk organisationsmodell

En byråkratisk diskurs innefattar ett speciellt sätt att resonera och uppfatta omvärlden på. Diskursen bygger på dominansrelationer som exkluderar vissa människor och inordnar dem i en hierarkisk ordning. Det finns likheter och samband mellan de grundläggande principerna för byråkratiska strukturer och patriarkala strukturer. Hela samhället präglas av den byråkratiska diskursen och detta påverkar och har effekt på alla organisationer. Utifrån detta är det viktigt att ha kunskap om den byråkratiska diskursen för att förstå i vilken kontext politiska organisationer agerar och skapas (Holgersson et al. 2001: 94-95).

En byråkratisk organisation kännetecknas av en hierarkisk struktur där arbetet fördelas efter strikta roller och tydliga avgränsningar. Styrning och direktiv kommer från en högre nivå och rapportering sker uppåt i hierarkin. Författarna till boken *Det ordnar sig* menar att denna organisationsmodell vidmakthåller ojämlika maktrelationer. Hierarkiska strukturer inom organisationer privilegierar vissa individer och medför marginalisering av andra. Denna struktur skapar en fokusering på tillgång av makt och en strävan efter högre positioner i den hierarkiska ordningen. De som inte har möjlighet till vertikal förflyttning eller uppfyller förväntningarna kan få en känsla av missnöje och besvikelse vilket kan leda till passivitet och oförmåga till att förändra sin situation (Holgersson et al. 2001: 68, 72-73, 77).

Statsvetaren Jan Teorell studerar i *Demokrati eller fåtalsvälde?* de interna organisationsprocesserna i politiska partier och i sin forskningsöversikt ger han en bild av forskningsläget rörande partipolitik. Sedan 1980-talet har stor fokus riktats mot radikala organisationsutformningar så som direktdemokrati och maktdecentralisering. Teorell ansluter sig till ett forskningsfält som behandlar frågan om hur partiets organisering påverkar deras grad av toppstyrning, något som kan uppfattas som eftersatt i den breda samhällsvetenskapliga forskningen. Ingen organisation är fullständigt demokratisk eller helt igenom toppstyrd, istället rör sig alla organisationer på en skala mellan de två ändpunkterna. I analyser av partier är det viktigt att göra en åtskillnad mellan partimedlemmarnas möjlighet till inflytande och deras faktiska påverkan på organisationen. Teorells forskning

visar på stora brister hos de undersökta partierna vad gäller påverkansmöjligheter och den faktiska påverkan. Trots att partierna står bakom olika ideologier verkar det finnas strukturella hinder för interndemokrati. Ett problem gällande maktcentrering och ansvarsutkrävande hos politiska partier rör rekrytering av de högsta positionerna. Teorell visar på hur man inom svensk partipolitik oftast till-sätter de högsta positionerna genom informella diskussioner på högre nivå och utesluter ofta medlemmarna från faktiskt medbestämmande (Teorell, 1998: 14-15, 18, 26, 36, 348-350).

5.1.2 Indirekt diskriminering och inkonsekventa processer

I boken *Det ordnar sig* belyser Holgersson m.fl. problemet med indirekt diskriminering i organisationer. Särbehandling och ojämlika förutsättningar till utveckling döljs eller betraktas som individuella särdrag som inte är strukturellt betingade. Den indirekta diskrimineringen osynliggörs på grund av att den legitimeras genom föreställningar om naturliga och givna förhållanden och roller (Holgersson et al. 2001: 87, 94). I organisationer finns det ofta svårigheter med att uppnå interna jämlika förhållanden. Det finns ett glapp mellan de teoretiska idealen om jämställdhet och det praktiska arbetet, samt en medveten eller omedveten motsättning mellan ord och handling. Det motsägelsefulla kan förstås utifrån skillnaden mellan organisationens diskursiva och praktiska tänkande (Holgersson et al. 2001:194-195). Trots en medvetenhet om strukturell diskriminering finns en risk att invanda sociala mönster och samhällsstrukturer försvårar arbetet mot diskriminering och osynliggör de interna maktstrukturerna. Dessa inkonsekventa processer blir då svåra att uppmärksamma och motarbeta.

5.1.3 En problematisk partipolitisk diskurs?

I en artikel beskriver Drude Dahlerup jämställdhetsdiskurser inom partipolitik. Hon vill synliggöra problematiken rörande politiska föreställningar och konkret handlande. Även om många partier säger sig se ett könsmaktsystem i samhället och strävar efter jämlikhet är det få partier som konsekvent använder sig av denna analys i det politiska arbetet. Dahlerup menar att politiska partier är betydelsefulla aktörer i samhällelig opinionsbildning då de besitter makt att styra över det politiska debattklimatet (Dahlerup, 2004: 235, 240, 257).

I artikeln ”Kvinnors organisering möter den etablerade politiken” belyser Malin Rönnblom att vissa grupper av kvinnor väljer att organisera sig politiskt på andra sätt än vad den etablerade politiken gör. Rönnblom utgår från att män betraktas som självklara politiska varelser, vilket innebär att kvinnors politiska arbete upplevs som något avvikande i den manligt präglade organisationskulturen. Kvinnors organisering ses ofta som en icke-etablerad organisationskultur som inte reproducerar den politiska traditionen som är traditionellt manlig. Rönnblom hävdar att kvinnor som väljer att gå andra politiska vägar upplever sig vara marginaliserade och exkluderade i politiken. Heteronormativa värderingar, som

särskiljer könen roller och inordnar människor i patriarkala maktordningar, bidrar till att etablerade politiska organiseringar ordnas utifrån människors ”naturliga” funktioner där någon är överordnad på bekostnad av andra (Rönblom, 2005:373-376). Många politiker menar att dagens politiska norm för att föra diskussioner och fatta beslut krävs för att demokratin ska bevaras, även om det innebär ett visst mått av hierarki. I artikeln beskrivs hur politiker idag anser att etablerade organisationsformer är de mest demokratiskt genomförbara. Man anser att alternativa sätt att organisera sig inte är lämpliga för det rådande politiska systemet. Rönblom ser också tecken på att många inte längre tycker att jämställdhet är ett stort problem inom organisationer, därför behöver man inte förändra strukturer och organisera sig fram till jämställdhet (Rönblom, 2005: 382).

Enligt statsvetaren Maud Eduards ifrågasätts organisering som utgår från feministiska mål och ideal av företrädare för den demokratiska ordningen. Detta ifrågasättande och kritiserande kan betraktas som uttryck för föreställningar om normer för politisk organisering. Ett problem i den svenska politiska debatten om jämställdhet är att Sverige redan betraktas som ett jämställt land. Det finns en politisk diskurs, som med en något nationalistisk antydning, betonar jämställdhetens framgångar i Sverige. Detta förlamar och försvårar en utveckling av debatten och tar udden av det allvarliga politiska problem som ojämlikhet fortfarande är (Eduards, 2002: 12-13, 122).

Det parti i Sverige som tydligast strävat efter en icke-hierarkisk ideologi är Miljöpartiet. Miljöpartiet är också det parti i den svenska riksdagen som har högst grad av medlemsinflytande (Teorell, 1998: 18). En betydelsefull del av detta är uppdelningen av ordföranderollen i de två språkrören. Partiet är annorlunda än andra partier i det att deras politik inte inordnar sig i den klassiska höger-vänsterskalan och att de eftersträvar en platt organisation och vill minimera maktskillnader mellan medlemmar och styrelsen. I SVT:s dokumentär ”Fundamentalisterna” synliggörs svårigheten med hur partiet ska förhålla sig till den rådande politiska ordningen. Att partiet bildades av flera olika utomparlamentariska grupper ligger till grund för en annan konflikt. Partibildningen var ett försök till att kombinera dessa olika idéer vilket medförde konkurrerande fraktioner med olika syn på maktfördelning och andra organisatoriska frågor (SVT. ”Fundamentalisterna”, 2006). Miljöpartiet kom in i riksdagen år 1988, detta kan antagligen sammanlänkas med Tjenobylyckan år 1986, som resulterade i ett allmänt samhälleligt miljöengagemang. Partiet hamnade i en intern kris år 1990 som fortsatte med valnederlaget år 1991. Detta medförde en brytpunkt inom partiet och diskussionen om vilken politisk väg partiet skulle ta intensifierades (Erlingsson et al. 2005:168-169). Miljöpartiet fortsatte sin strävan efter en platt organisation men genomförde förändringar i organisationsstrukturen som innebar en förskjutning mot ett mer hierarkiskt styrsätt. En partistyreelse utformades och språkrören fick möjlighet att sitta i riksdagen vilket medförde att bestämmandemakten kom att centreras mot partiets toppositioner. Genom att partiet åter kom in i riksdagen år 1994 och startade ett samarbete med Socialdemokraterna menade förespråkare för reformerna att partiet utvecklades åt rätt håll. Andra menade dock att det som utmärkte Miljöpartiets organisation och politik kom i skymundan och medlemsaktivitet uppmuntrades inte på samma sätt som tidigare (SVT, ”Funda-

mentalisterna”, 2006). Partiet har en idealbild av hur de vill vara och arbeta men partiets verkliga arbete och organisation lever inte upp till denna idealbild. Det finns de som menar att anpassning till den parlamentariska ordningen krävs för att erhålla en stor väljarkår. Motståndare mot anpassning hävdar istället att det inte är värdefullt att ha ett stort antal väljare om det innebär att man måste överge sina ideologiska ståndpunkter (Erlingsson et al. 2005: 28, 45). Ett tecken på att partiet fortsätter den organisatoriska väg som påbörjades under 1990-talet är att man sedan under början av 2000-talet börjat föra en diskussion om huruvida språkrören spelat ut sin roll och man istället skulle anpassa sin struktur efter den vanligare partiledarrollen (Leander, 2002: 70).

5.2 Feministisk organisering

Organisering föder motstånd. Men motstånd föder också organisering
(Eduards, 2002: 14).

Feministisk organisering kännetecknas ofta av att de har ett mål om att organisera sig på andra sätt än efter byråkratiska och patriarkala strukturer. De arbetar utifrån andra principer för att motverka de traditionella och dominerande tanke-systemen och strukturerna, detta genom att istället skapa en feministisk diskurs som ger utrymme för alternativa sätt att verka politiskt och organisatoriskt (Holgersson et al. 2001: 74-75). Feministisk organisering kan uppfattas som en reaktion mot den rådande demokratiska ordningen där subjektets erfarenheter, känslor, självförverkligande och medvetande står i centrum (Eduards, 2002: 14, 127, 134).

De teorier som vi har valt att presentera här ger oss förståelse för vad som kännetecknar feministisk organisering och de organisatoriska alternativ till den patriarkala ordningen som Feministiskt initiativ ämnar arbeta efter. Vår genomgång av den feministiska rörelsens utveckling syftar till att skapa en uppfattning om med vilken historia Feministiskt initiativ agerar i det politiska rummet.

5.2.1 Den feministiska rörelsens utveckling

Kvinnorörelsen, med fokus på kvinnor och deras personliga engagemang, kan betraktas som föregångare till dagens feministiska organisationer som arbetar med att inkludera flera olika grupper av människor (Connell, 2003: 163, 167, 170). Idag är det viktigt att belysa att feminismen är en heterogen rörelse som består av olika intressegrupper där det gemensamma målet med organiseringen är att bryta den rådande könsmaktsordningen. Viktigt att poängtera är att grupperna har olika medel och ideologisk utgångspunkt för sitt engagemang (Holgersson et al. 2001: 167). Feministisk organisering är både ett teoretiskt och politiskt projekt. Vissa feministiska teoretiker har dock anklagat feministisk organisering för att ha en klyfta mellan teori och praktik i det politiska arbetet (Eduards, 2002:12).

I artikeln "The dimensions and policy impacts of Feminist civil society" presenterar Laurel Weldon olika strategier för feministisk aktivism och redogör för deras olika förändringspotential, möjlighet till påverkan och opinionsbildning. Weldon beskriver problemet med att feministisk organisering tidigare har betraktats som något privat som inte har en given plats i det offentliga rummet vilket har inneburit att feministiskt arbete inte har ansetts vara ett legitimt politiskt arbete som rör alla medborgare. Med utgångspunkt i detta argumenterar Weldon för att feministiskt arbete måste möta den etablerade politiken för att göra feminismen tillgänglig för alla och för att kunna påverka den politiska diskussionen. Det feministiska medvetandet måste genomsyra alla politiska diskussioner för att kunna påverka samhället och utgöra en del av den dominerande politiska diskursen (Weldon, 2004: 1-2, 7-8). Weldon anser att feminismen kan fördjupa demokratin på skilda sätt i olika grad. Hon utgår från att feminismen är en del av det demokratiska idealet, som strävar efter jämlikhet och rättvisa, där en ständigt närvarande feministisk debatt är en förutsättning för en levande demokrati. Privata, politiska och civila nivåer för politisk aktivism måste därmed samverka, samt att en utåtriktad direkt feministisk politik får mer effekt på politiska processer än indirekta former (Weldon, 2004: 8-9). Artikeln exemplifierar sin tes med att studera den svenska kvinnorörelsen vilken Weldon menar har en tradition av att vara bred med ett relativt stort utrymme i samhället. Dock har den aldrig haft möjlighet att påverka de politiska processerna i stor grad. Kontentan är att feministiska organisationer måste anpassa sig till den etablerade politiska ordningen för att kunna påverka dess processer och dagordning (Weldon, 2004: 19-20).

I "Organizational dynamics and construction of multiple feminist identities in The national organization for women" synliggör Jo Reger hur lesbiska, arbetarklasskvinnor och "svarta" kvinnor genom historien ofta känt sig marginaliserade inom kvinnorörelsen. Vita, heterosexuella, medelklasskvinnor har länge utgjort normen för Kvinnan, hon som har representerat den feministiska kampen. Idag är det därför en nödvändig utmaning för feministisk organisering att sträva efter mångfald där alla feministiska identiteter och politiska generationer är representerade och får utrymme och delaktighet. Denna mångfald ger en ideologisk bredd som värdesätter olik tänkande och minskar risken för en dominerande norm som exkluderar och marginaliserar. Samtidigt finns det problem med multipla identiteter i en organisation eftersom det kan försvåra för beslutsfattandet. Det kan även skapas starka grupperingar inom rörelsen som kommer i konflikt och konkurrerar med varandra vilket kan splittra den feministiska organisationen (Reger, 2002: 712-714).

5.2.2 Platt och nätverkande organisering

En avhierarkisering i organisationer grundas i en kritik och ifrågasättande av starka auktoriteter och anser istället att värderingar och förhållningssätt inom organisationen är mer betydelsefullt. Platt struktur inom organisationer innebär ett organisatoriskt alternativ till över- och underordning utifrån tydliga hierarkier.

Organisationsmedlemmarnas positioner bestäms istället utav andra principer som till exempel rotation mellan positioner. Det finns även en så kallad kollegial organisationsstruktur som har en styrelse eller ett råd istället för en högsta position i hierarkin, exempelvis ordförande. Dessa strukturer är olika former av nätverksstrukturer som är alla alternativ till den byråkratiska organisationsformen (Christensen et al. 2004: 38-39, 127). En organisations grad av demokrati beror på hur många medlemmar som har inflytande över beslutsprocesser (Teorell, 1998: 28). De organisationsformer som utmärker feministisk organisering bygger på icke-hierarkiska modeller som vill främja intern jämlikhet genom alternativa strukturer för arbetsfördelning, uppgifter, kunskap och resurser (Holgersson et al. 2001: 75).

Reger undersöker vilka interna svårigheter som kan uppstå i skapandet av feministiska organisationer. Det kan uppstå konflikter mellan idén om att organisationen bör verka enhetligt utifrån tanken om ett kollektivt medvetande och det faktum att det finns multipla feministiska identiteter inom den egna gruppen. Artikelförfattaren utgår från att en politisk organisations struktur reflekterar gruppens ideologi, därför innebär förändringar i organisationsstrukturen även en förändring i tankesätt och prioriteringar. Detta betyder att politiska organisationer ser olika ut samt att metoderna för det politiska arbetet skiftar. Ett sådant sätt att betrakta organisationer öppnar för möjligheten att interna organisatoriska förändringar kan utmana traditionella föreställningar om jämlikhet. Detta stärker tesen om att organisationsstrukturen har stor påverkan på det konkreta resultatet av det politiska arbetet, vilket betyder att den interna strukturen måste vara utformad så att den inte innebär en motsättning med de eftersträlvade politiska resultaten. Vidare uppmärksammar Reger hur organisationens struktur kan påverka skapandet av identiteter. Organisationer i form av icke-hierarkiska nätverk kan innebära betydande fördelar för medlemmarnas möjlighet till deltagande och inflytande, men det finns risker med att starka lokala identiteter skapar hinder för gemenskap mellan olika grupper inom nätverket (Reger, 2002: 710-712, 717).

När organisationer väljer att agera politiskt på en annan arena än traditionella partier anklagas de ofta för att inte ägna sig åt politik på riktigt. Enligt traditionella demokratiska normer finns det tydliga principer för demokratisk organisering, det kan bland annat innebära politiska stadgar och styrelser efter vissa mönster. När organisationer väljer att arbeta efter andra organisatoriska ideal definieras detta ofta som icke-demokratiska organisationsformer. Genom den feministiska organiseringens utgångspunkt i att maktrelationer mellan könen är politik ifrågasätts den demokratiska ordningens organisatoriska ideal och politiska prioriteringar (Eduards, 2002: 78, 100).

6 Analys. Ett organisatoriskt alternativ?

I vår analysdel redovisar vi våra intervjuer med informanterna och analyserar dem utifrån våra teorier. Analysen består av de tre rubrikerna: Partier och en feministisk organisationsstruktur, Feministisk organisering i en partipolitisk diskurs samt Intern diskriminering?

6.1 Partier och en feministisk organisationsstruktur

Feministiskt initiativs organisationsstruktur är viktigt att studera för att ta reda på hur beslutsprocesser och internt inflytande fungerar. I intervjuerna framkommer fördelar och nackdelar med den organisatoriska formen som är gällande.

6.1.1 Feministiskt initiativ i en organisatorisk kontext

För feministiskt initiativ är det en självklarhet att den feministiska analysen även omfattar politikens former och organisering (Jansson, 2006).

Feministiskt initiativ har en tydlig ambition att låta organisatoriska frågor få stort utrymme i diskussioner och i det praktiska arbetet och de är exempel på en organisation som har för avsikt att grunda jämställdhetsidealen i den egna organisationens struktur. Organisationen strävar efter att vara en nätverkande organisation som utgår från deltagardemokratiska ideal och Feministiskt initiativ ämnar vara:

En organisation där medlemmar kan påverka innehåll och struktur och där vi kämpar för att föra in den feministiska dimensionen i politiken och i vardagen (proposition om intern organisation).

En betydelsefull del i organisationsstrukturen är tanken om autonoma lokala medlemsgrupper där nationella styrelsen endast har en samordnande funktion. I våra intervjuer framkommer fördelar med denna organisationsform. Medlemsgrupperna kan i stort sätt organisera sig som de vill och har stor frihet i skapandet av den lokala politiken. Det finns dock problem med Feministiskt initiativs organisationsstruktur, då vissa medlemmar menar att en svårighet med platta organisationer är att det kan innebära otydliga ansvarspositioner samt en avsaknad

av ett uppmuntrande belöningsystem. Lokalgruppernas frihet kan också uppfattas som kaosartad och strukturlös.

Det som är bra är att man undviker gamla traditionella strukturer medan det dåliga är att det blir lite svårt att veta vem som är ansvarig för vad, vem man ska fråga om vad och vem som har mandat att be andra om saker och så. Och då känns det som att det blir trögt också tyvärr (Fabian).

Utifrån informanternas uttalanden verkar ett problem vara att Feministiskt initiativ inte helt kunnat enas om vilken typ av organisation de ska vara samt att idealen om en platt och feministisk organisation ibland tolkas olika, vilket kan leda till olika förväntningar.

Det kan ju vara så att man förväntar sig att det ska vara en väldigt vänlig organisation ifall man säger sig ha feministiska ideal. Sen så i praktiken så är det kanske ändå inte så liksom. Men det kan bara vara så att mina förväntningar är högre (Fabian).

Sen är det individer och olika individer har olika uppfattningar om vad [en platt organisation] är, känner jag. Beroende på erfarenhet och vad man har gjort tidigare så är det lättare eller svårare att släppa på något gammalt, traditionellt sätt (Fia).

Som Holgersson m.fl. skriver påverkar hierarkier i samhället alla organisationer, det går därför inte att undgå att vara en del i den patriarkala ordningen (Holgersson et al. 2001: 94-95). Även Teorell visar att ingen organisation är renodlat demokratisk eller toppstyrd (Teorell, 1998: 26). Feministiskt initiativ är en del av samhällets patriarkala maktordning men problematiserar inte detta i tillräckligt hög grad, utan förutsätter att det är okomplicerat att försöka skapa organisatoriska alternativ. Detta kan vara en anledning till att flera informanter inte upplever att frågan om organisation har varit prioriterad.

Maktstrukturerna finns där ändå fast man låtsas som om de inte finns där. Jag tror tyvärr att platta strukturer fungerar likadant som jämlika äktenskap. Det fungerar inte men å andra sidan kan du inte gnälla eftersom det är tänkt att det ska vara bra (Fanny).

I organisationen finns det lite utrymme för denna diskussion då ambitionen om en nätverkande organisation betraktas som tillräckligt skydd från samhällets påverkan. Många av våra informanter vittnar om att det ändå finns tydliga hierarkiska tendenser i organisationen och att mycket av makten ligger hos nationella styrelsen och i Stockholms lokala medlemsgrupp.

På något sätt önskar man att vi hade en annan organisation som inte var så här toppstyrd som den är, men samtidigt är jag medveten om att det skulle vara jättesvårt (Fia).

6.1.2 Nätverkande processer och kommunikation i Feministiskt initiativ

Kommunikation är en process som bygger på ömsesidighet. Utgångspunkten för Feministiskt initiativ bör vara att alla i organisationen har ett ansvar för den interna kommunikationen (www.feministisktinitiativ.se/artiklar).

Då Feministiskt initiativ ämnar vara en platt organisation blir kommunikationen mellan medlemmar, medlemsgrupper och styrelser en viktig komponent för sammanhållandet av organisationen. Organisationen har en plan för hur kommunikationen ska fungera, vilke innefattar en fungerande webbsida, kontinuerliga informationsbrev och regelbundet uppdaterade medlemslistor (Feministiskt initiativs ADK-rapport, 2007: 18). Som författarna till boken *Det ordnar sig* visar kan en icke-hierarkisk organisation främja jämlika interna relationer och positioner. Dessa organisatoriska möjligheter grundas bland annat i en alternativ form av kunskapspridande (Holgersson et al. 2001: 75). Kunskapspridandet är dock beroende av en välfungerande kommunikation mellan olika instanser och organ, utan en fungerande kommunikation där undanhållande av information förekommer exkluderas vissa människor vilket leder till att ojämlika påverkansmöjligheter produceras. Våra informanter berättar om den ofta bristande kommunikationen inom Feministiskt initiativ.

[M]an försöker ha det på en platt nivå där alla ska prata med alla. Jag upplever det dock inte som att det går hela vägen fram utan att det blir luckor och vissa får inte reda på information (Fabian).

Jag tror att det skulle kännas mycket bättre om kommunikationen funkade mer. Eller om man fick inblick i vad som beslutas, vilka frågor som diskuteras, vilka beslut tas och vilka personer som har vilka roller (Fia).

Informanterna belyser svårigheterna med kommunikationen men påpekar också att man på både lokal och nationell nivå arbetar med detta, bland annat genom utvecklande av hemsidor, rapport- och protokollutskick samt tillsättande Arbetsgruppen för demokrati och kommunikation (ADK). Fia kommenterar arbetsgruppen:

Deras förslag har ju inte gjort att det har ändrats någonting i princip. Det de har fört fram har väl varit just kommunikation. Men det är en väldigt levande diskussion hela tiden och det tycker jag är väldigt viktigt att det ska vara också.

Svårigheterna med att förbättra kommunikationen och skapa levande diskussioner och samarbete mellan olika instanser tror Fabian kan bero på informella grupperingar.

[D]et känns inte som att det beror på meningsskiljaktigheter eller att man vill föra olika slags politik utan det känns bara som att det är någon form av kompisgäng som håller ihop. Och att däremellan så funkar inte riktigt kommunikationen.

Reger synliggör i sin artikel att det ofta uppstår multipla identiteter i organisationer vilket beror på att individerna har olika prioriteringar och metoder för arbetet. De multipla identiteterna kan skapa olika grupperingar som sinsemellan har svårt att samarbeta trots att de enas i samma organisation och strävar efter samma övergripande mål (Reger, 2002: 717). Kommunikationsproblemen i Feministiskt initiativ kan förklaras utifrån Regers teori om multipla identiteter. I en platt organisation förväntas interna grupper ha stor autonomi, men risken finns att självständigheten leder till att banden mellan lokala medlems- och intressegrupper försvagas eller bryts.

6.2 Feministisk organisering i en partipolitisk diskurs

Feministiskt initiativ anser att en av deras främsta uppgift är att utmana etablerade politiska tillvägagångssätt och prioriteringar (Feministiskt initiativs ADK-rapport. 2007: 3-5). Målsättningen är att föra en helt igenom feministisk politik där organisationen avviker från den politiska traditionen. Rönnblom menar att detta kan öppna upp för möjligheten att bryta reproduktionen av patriarkala organisationsformer som upprätthåller maktobalans mellan medlemmarna (Rönnblom, 2005: 373-376). Fia i Feministiskt initiativ har erfarenhet av medlemskap i ett annat politiskt parti.

[D]et var så uppenbart att man kom in på en lägre nivå, på en låg nivå och sen så ska man genom idogt arbete jobba sig uppåt i någon slags hierarki. Det är väldigt tydligt vilka som pratar och bestämmer och jag har aldrig varit lockad av det. I de organisationer som jag har nosat på så har jag känt en väldigt patriarkal ordning, det är bara killar som pratar och det är det i alla organisationer jag försökt gå med i och det känns jätteintressant.

I traditionella organisationer som är uppbyggda utifrån en byråkratisk organisationsmodell främjas konkurrens och ojämlika utvecklingsmöjligheter skapas (Holgersson et al. 2001: 72-73). Eduards menar att feministisk organisering är en reaktion mot den organisationsform som låter subjektet stå i skuggan av andra värden (Eduards, 2002: 134). För Feministiskt initiativ är det viktigt att ha en strävan efter att motverka hierarkiska organisationsformer.

Jag upplever det som en ambition att vara annorlunda. Att man inte ska använda traditionella maktmetoder och inte ska spela ut folk mot varandra. Så något sorts ideal om att inte vara ett traditionellt politiskt parti finns (Fabian).

Jag tycker att det har att göra med att feministisk organisering många gånger är samma sak som att organisera sig bra (Fridolf).

6.2.1 Den parlamentariska ordningens möjligheter och villkor

Feministiskt initiativ måste förhålla sig och ta ställning till hur anpassad deras politik och organisation ska vara gentemot det etablerade politiska systemet. För att få politiskt genomslag är det möjligt att organisationen behöver rätta sig efter de politiska gränser som finns och för Feministiskt initiativ skulle det kunna vara en gångbar strategi att föga sig efter de maktordningar och normer som finns i den rådande politiska ordningen. Genom detta är möjligheterna större att få inflytande och politiskt utrymme i den ofta manligt homosociala politiska dagordningen. Weldon menar att kvinnorörelsen måste ta steget in i den parlamentariska ordningen för att kunna påverka politiken (Weldon, 2004:19-20). Feministiskt initiativ kan ses som ett försök till att utveckla den svenska kvinnorörelsen genom att önska ta del av den parlamentariska ordningen och därmed få tillgång till den breda offentliga politiska sfären. Att sträva efter maktutövande i den parlamentariska ordningen kan dock medföra organisatoriska problem, då en konflikt kan uppstå mellan ambitionen om att vara en platt organisation och önskan om att vara en del av parlamentarismen.

[D]et var ingen nivå i början. Sen kanske det blir en nivå. Det är så otroligt svårt att undvika att det blir nivåer efter erfarenheter (Fia).

Paralleller kan dras till Miljöpartiets organisatoriska historia. Enligt författarna till boken *Politiska partier* finns i Miljöpartiet en diskussion kring huruvida partiets organisationsstruktur ska anpassas till parlamentarismen för att få mer inflytande över politiska beslut (Erlingsson et al. 2005: 45, 188). Miljöpartiets val att sätta andra värden framför den interna jämlikheten visar på svårigheten att sträva efter organisatoriska alternativ inom den parlamentariska ordningen. Hur framtiden ser ut för Feministiskt initiativs ambition om alternativ organisationsform kan bero på om de blir ett etablerat parlamentariskt parti eller om de väljer att fokusera på att vara en folkbildningsorganisation.

6.2.2 Inkonsekventa processer och organisatoriska dilemman

Eduards menar att det är en vanlig kritik mot feministiska organisationer att idealen om organisation och politik inte samstämmer eller förenas i det praktiska arbetet (Eduards, 2002:12). Klyftan mellan Feministiskt initiativs teori och praktik återkommer ofta i våra intervjuer. Fia berättar om de antifeministiska härskarteknikerna som användes på organisationens senaste kongress, denna praktik överensstämmer inte med önskan om en jämlik organisering:

Det var jättemycket härskartekniker på kongressen, det var faktiskt en ren chock för mig. Att vissa så medvetet betar sig så när man är i den organisationen, det tyckte jag var så otroligt dåligt.

Inom Feministiskt initiativ anser många att diskussionen om organisation är en betydande fråga som måste prioriteras och överrensstämma med politiken. Det finns dock de som menar att politiken och organisationen kan särskiljas och där politiken i dagsläget borde vara den viktigaste frågan.

Vi har ju inte råd med konflikter inom organisationen som handlar om organisering. Det tycker inte jag, utan då ska det vara om politiken [...] Själva organiseringen får inte gå före politiken. Det ska den inte göra i alla fall. Vi måste ju finnas till för att vi vill förändra någonting, inte för att vi vill vara en organisation liksom (Fridolf).

En annan motsägelse som våra informanter synliggör är uppfattningen om hur medlemsantalet kan påverka organisationsstrukturen demokratiskt. Fredrik menar dels att en närverkande organisation är lättare att skapa med relativt få medlemmar.

[E]n anledning till att det kan vara mindre styrt är att det är en mindre organisation överhuvudtaget.

Han menar också att det är svårt att upprätthålla en sådan organisation med få medlemmar då medlemsbristen gör att man måste prioritera vissa frågor framför andra vilket kan leda till att organisatoriska frågor hamnar i skuggan av mer politiska och aktivistiska. Det kan uppstå maktobalanser vad gäller tolkningsföreträde och organisationsutformning.

Ambitionen är att det ska vara en platt organisation, fri från hierarkier i så stor grad som möjligt. Men jag tror inte det är görbart med så här få medlemmar.

Som tidigare nämnts menar Teorell att medlemmarnas inflytande på beslutsprocesser i en organisation är ett mått på graden av den interna demokratin (Teorell, 1998: 28). När Fredrik anser att små organisationer är mindre hierarkiska kan det härledas till Teorells resonemang där det i en organisation med färre medlemmar är lättare att föra diskussioner och möten där alla kan göra sin röst hörd.

Som Fredrik påpekar kan det dock samtidigt vara svårt att utforma de demokratiska förutsättningarna i organisationer med få medlemmar. Reger uppmärksammar betydelsen av stor representation i politiska organisationer och anser att många medlemmar kan bidra med många olika perspektiv på politiken och på organiseringen (Reger, 2002: 717). Våra informanter synliggör bristen av representation i Feministiskt initiativs lokalgrupp i Malmö idag. Detta är ett problem då organisationen vill skapa en stor förståelse och mycket kunskap om marginalisering. Om klass, etnicitet, kön, sexualitet och funktionshinder inte är representerat i organisationen kan hierarkier och diskriminering utifrån dessa åter speglas i politiska prioriteringar.

6.3 Intern diskriminering?

Diskriminering på grund av kön och sexualitet pågår överallt i samhället. Denna diskriminering tar sig olika uttryck och samverkar med andra maktordningar så som rasistiska och socioekonomiska strukturer. Detta faktum ställer höga krav på det politiska arbetet (www.feministisktinitiativ.se. ”För en feministisk politik”).

Ett av Feministisk initiativs stora politiska mål är att synliggöra diskriminering och ojämlika maktstrukturer i samhället. Vad som dock blev tydligt under våra intervjuer var bristen på reflektion rörande organisationens egna interna diskriminering. Enligt våra informanter finns det idag inte några explicita diskussioner om hur Feministiskt initiativ bör gå till väga för att uppmärksamma och motverka intern strukturell diskriminering och med detta upplever vissa problem.

Faran är att om ingen tar ansvar [...], om det inte finns någon offentlig policy som justerar sådana saker så blir det som i övriga samhället, då bygger [...] [ansvaret] på [...] var och ens egen mognad. Det funkar ju inte i samhället och det funkar inte så bra inom Feministiskt initiativ heller (Fabian).

Organisationer som inte reflekterar över interna maktförhållanden osynliggör diskriminering som finns i samhället och reproduceras i organisationer (Holgersson et al. 2001: 194-195). Genom att inte tydligt synliggöra maktordningar, kan man alltid räkna med att de finns där. Det kan uppfattas som paradoxalt att Feministiskt initiativ ämnar synliggöra diskriminering i samhället, men inte synliggör eller problematiserar den interna marginaliseringen. Genom att föra en tydlig antidiskrimineringspolitik utåt kan den egna diskrimineringen bli mer dold då organisationen förväntas vara medveten och jämlik. Att i politiken verka mot diskriminering och hierarkier kan medföra att organisationen uppfattas ha ”sitt på det torra” vad gäller intern jämlikhet.

Tyvärr är det nog så att det är lättare att se problemen hos andra [organisationer]. Det räcker inte med att säga att man är feminist och ha teorin. Inte när det gäller den egna organisationen. Man behöver nog aktivt ifrågasätta det (Fanny).

Vad gäller Feministiskt initiativ uttrycker organisationen explicit en strävan efter att respektera alla feminismer och alla olika sätt att arbeta feministiskt (www.feministisktinitiativ.se/plattform). Organisationen är ett försök till att sammanföra den historiskt sett delade feministiska rörelsen under samma organisatoriska tak. Att bilda denna typ av organisation för med sig ett ansvar att tillvarata och respektera alla de identiteter som har verkat på den feministiska arenan. Enligt Reger måste en feministisk organisation som ämnar vara en del av den dominerande politiska diskursen föra en politik som kan representera en bredd av feministiska ideologier. Att respektera alla feministiska identiteter kan innebära svårigheter då olika viljor ska förenas (Reger, 2002: 712-714). Problemen med olika identiteter inom Feministiskt initiativ synliggörs av våra informanter.

Vi skulle mycket väl kunna jobba tillsammans mer än vad vi gör för att öka förändringspotentialen [...] men man vill vara lite självständiga. Sen är ju frågan om den ambitionen är helt realistisk, om alla feminismer har en sådan gemensam nämnare att man kan vara en paraplyorganisation för väldigt många inriktningar. Det är inte säkert (Fridolf).

Feministiskt initiativ stävar efter att vara en nätverkande organisation och måste därför förhålla sig till konflikten mellan att fungera nätverkande och samtidigt verka för en enhetlig politik. Samtidigt menar Reger att man inte behöver lägga ett konfliktperspektiv på olikheterna inom organisationen. Det finns fördelar med olikheterna då de möjliggör för en bredare politik (Reger, 2002: 712-714). Genom att tillvarata de olika identiteterna kan Feministiskt initiativ erhålla ett starkare stöd och utveckla den interna demokratin.

7 Slutsats. Ett etiskt dilemma?

Vår undersökning synliggör hur alla organisationer skapar regler och normer för hur man kan agera och vad man får göra inom organisationen. Det verkar svårt att undvika att det i organisationer skapas hierarkier och maktordningar. Feministiskt initiativ har en explicit strävan efter att verka för jämlika förhållanden inom organisationen. Dock framkommer i intervjuerna och i interna rapporter att de organisatoriska idealen inte uppfylls och det finns brister i uppföljning och efterlevnad.

Feministiskt initiativ skiljer sig från tidigare feministiska organisationer eftersom de har valt att ställa upp i parlamentariska val och ämnar röra sig inom den etablerade parlamentariska arenan. Vårt intervjumaterial belyser svårigheterna som uppstår då Feministiskt initiativ möter den parlamentariska ordningen och dess traditionella och byråkratiska struktur. Inom organisationen finns det delade uppfattningar om huruvida det är eftersträvansvärt med en platt och nätverkande organisation där alla medlemmar är delaktiga i utformandet av organisations- och politikutvecklingen, eller om ett visst mått av hierarki är en nödvändighet för organisationens överlevnad och växande medlemsantal. Utifrån vetskapen om Miljöpartiets organisatoriska och politiska utveckling menar vi att en partibildning och strävan efter parlamentariskt inflytande kan innebära en hårdare påfrestning för idealen. Om Feministiskt initiativ väljer att anpassa sig efter de ojämlika politiska normerna riskerar organisationen att tappa de feministiska idealen om jämställdhet i strävan efter att få maktinflytande i politiken.

Feministiskt initiativ kan vara ett alternativ till andra mer byråkratiska politiska organisationer. Det som tydligt synliggörs i våra intervjuer är den påtagliga ambitionen om att utgöra detta politiska alternativ. Exempel på detta är det aktiva arbetet med interna utredningar och rapporter samt starka påtryckningar angående organisationsutveckling från lokala medlemsgrupper. Många informanter ser också Internets möjligheter till kommunikation och samordning över geografiska och ekonomiska barriärer. Detta kan skapa ökade möjligheter för medlemmar till inflytande och deltagande. Feministiskt initiativ, på både lokal och nationell nivå, ämnar utveckla den interna Internetkommunikationen, vi uppfattar därför att det finns en strävan efter att skapa kanaler för deltagande. Feministiska organisationer har alltid skapat organisatoriska alternativ till patriarkala och hierarkiska organisationsstrukturer och genom Feministiskt initiativ ser vi en utveckling av den feministiska rörelsen där arenorna för försöka politisk påverkan har utökats i och med att feministiska perspektiv har blivit mer etablerade i den svenska politiska diskursen.

Det som kännetecknar feministiska organisationer är främst att de arbetar efter att uppnå jämlikhet på alla samhällsliga nivåer. Detta anser vi borde betyda att jämlikhetsidealerna ska genomsyra hela den egna organisationen vad gäller beslutsfattande och inflytande. Vi tror att en förändring av strukturell ojämlikhet måste

börja hos den egna gruppen för att kunna förmedla den politiska innebörden och skapa alternativ. Att som en feministisk organisation inte prioritera intern jämlikhet behöver inte innebära ett hinder för makt och inflytande över den politiska debatten, däremot menar vi att det borde uppfattas som ett etiskt dilemma. Är det rimligt att en feministisk organisation upprätthåller anti-feministiska ordningar inom den egna organisationen?

Utifrån våra intervjuer och Feministiskt initiativs dokument som vi har tagit del av uppfattar vi att organisationen främst utgår från den deltagardemokratiska modellen i sina organisatoriska ideal. Det kan betyda att de demokratiska teoretiska samtalen och debatterna ofta struktureras efter det deltagardemokratiska idealet. Vad som blir tydligt i informanternas berättelser är dock att strävan efter betydelsefullt medlemsdeltagande inte genomsyrar alla praktiska sammanhang och konkreta beslutssituationer. Organisationen lever inte upp till de samtalsdemokratiska idealen om jämlika processer kring beslutsfattande. I Feministiskt initiativ finns stor autonomi hos lokala medlemsgrupper och många av de politiska initiativen tas på lokal nivå, däremot brister kommunikation och samtal mellan olika instanser. Vi upplever att det finns ett avstånd mellan Feministiskt initiativs vision och verklighet, norm och praktik. Vi tror att det kan vara oerhört problematiskt att uttala dessa högt värderade demokratiska ideal, utan att diskutera och synliggöra den konkreta interndemokratiska situationen. Feministiskt initiativ riskerar då att osynliggöra ojämlika förhållanden inom organisationen och därmed avstanna i sin organisatoriska strävan efter de deltagar- och samtalsdemokratiska idealen. Att upprätthålla en missvisande fasad av jämlika förhållanden kan leda till att de interndemokratiska frågorna hamnar i skuggan av andra frågor och organisationen upplever sig som mer demokratisk än vad de faktiskt är.

I vår uppsats har vi belyst Feministiskt initiativs interna demokrati och organisationen förhållande till den omgivande politiska kontexten. För en framtida utveckling av problemområdet skulle vi tycka att det vore intressant att använda en konstruktiv metod där förslag ges till hur nätverkande organisationer kan utveckla sina interna demokratiska strukturer och processer. Då vi utgår från ett socialkonstruktivistiskt perspektiv anser vi att organisationer påverkas av rådande normer och ideal, vi menar därför att organisatoriska förändringar är möjliga. Konkreta förslag på organisatorisk utveckling kan således medföra omställningar i medlemmarnas demokratiska möjligheter. Det skulle också vara givande att göra en mer omfattande undersökning där Feministiskt initiativ tydligare sätts in i den partipolitiska kontexten. Att göra en explicit komparativ analys mellan traditionella, etablerade partier och organisatoriska alternativ skulle generera mer kunskap om den partipolitiska diskursen.

8 Referenser

- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), 2005. *Textens mening och makt*. Lund: Studentlitteratur.
- Christensen, Tom. Læg Reid, Per. Roness, Paul G. Røvik, Kjell Arne, 2005. *Organisationsteori för offentlig sektor*. Malmö: Liber.
- Connell, Robert*, 2003. *Om genus*. Göteborg: Daidalos.
- Dahlerup, Drude, 2004. "Feministisk partipolitik?" i Florin, Christina & Bergqvist, Christina (red.) *Framtiden i samtiden*. S. 234-263. Stockholm: Institutet för framtidsstudier.
- Eduards, Maud, 2002. *Förbjuden handling*. Malmö: Liber.
- Erlingsson, Gissur. Håkansson, Anders. Johansson, Karl Magnus. Mattson, Ingvar, 2005. *Politiska partier*. Lund: Studentlitteratur.
- Esaiasson, Peter. Gilljam, Mikael. Oscarsson, Henrik. Wängnerud, Lena, 2005. *Metodpraktikan*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Feministiskt initiativ. 2007. *Rapport från Arbetsgruppen för demokrati och kommunikation (ADK)*. Publicerad: 8 januari 2007.
- Holgersson, Charlotte. Höök, Pia. Linghag, Sophie. Wahl, Anna, 2001. *Det ordnar sig*. Lund: Studentlitteratur.
- Karlsson, Christer, 2004. "Den deliberative drömmen och politisk praktik" I Gilljam, Mikael & Hermansson, Jörgen (red). *Demokratins mekanismer*. Upplaga 1:2. Malmö:Liber
- Leander, Johanna, 2002. "Miljöpartiet för kvinnliga värden" I *Bang*. Vol. 1. s. 68-71
- Lundquist, Lennart. 1993. *Det vetenskapliga studiet av politik*. Lund: Studentlitteratur.
- Pateman, Carole, 2005. "Att arbeta, äga, att bidra. Demokrati på 1990-talet" i Hallberg, Peter. Jansson, Maria. Mörkenstam, Ulf. (red.) *Elva texter i politisk teori*. Upplaga 1:2. Malmö: Liber.
- Reger, Jo, 2002. "Organizational Dynamics and Construction of Multiple Feminist Identities in the National Organization for Women" i *Gender and Society*.16:5,s.710-727.
<http://links.jstor.org/sici?sici=08912432%28200210%2916%3A5%3C710%3AODACOM%3E2.0.CO%3B2-%23> . 23 mars 2007.
- Reinharz, Shulamit, 1992. *Feminist methods in social research*. New York: Oxford University Press.
- Rönblom, Malin, 2005. "Kvinnors organisering möter den etablerade politiken" i *Forskarrapporter till jämställdhetspolitiska utredningen*. s.363-388.

* Robert Connell har bytt kön och heter idag Raewyn Connell

- Stockholm: Integrations- och jämställdhetsdepartementet.
<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/47913>. 23 mars 2007.
- Teorell, Jan, 1998. *Demokrati eller fåtalsvälde?*. Uppsala: Uppsala University Library.
- Weldon, Laurel, 2004. "The dimensions and policy impacts of Feminist civil society" i *International Feminist Journal of Politics*. 6:1, s.1–28. Indiana: Routledge.
- Widerberg, Karin, 2002. *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

TV-dokumentär

- Weisberg, Liv, 2006. *Viljornas kamp*. SVT- dokumentär. Kanal 2. Sändes 2007-01-21 och 2007-01-28. byt ut.

Internetkälla

- "Feministiskt initiativs plattform". Hämtad: 31 mars 2007 .
<http://www.feministisktinitiativ.se/plattform.php>.
- "För en feministisk politik". Hämtad: 6 maj 2007.
http://www.feministisktinitiativ.se/for_en_feministisk_politik.php
- "Feministiskt Initiativ här och nu och fram till september", 29 juni 2005. Hämtad: 6 maj 2007.
<http://www.feministisktinitiativ.se/artiklar.php?show=32>
- Maria Jansson. 2006. *Finns feministiska organisationer?* 13 november 2006. Hämtad 9 maj 2007.
<http://www.feministisktinitiativ.se/artiklar.php?show=429>.
- "Proposition om intern organisation". Hämtad: 9 maj 2007.
www.feministisktinitiativ.se/downloads/grasrot/internkommunikationprop.pdf.

Intervjuer

- Medlem Fabian. 24 april 2007. Bandinspelning.
- Styrelseledamot Fridolf. 25 april 2007. Bandinspelning.
- Styrelseledamot Fredrik. 25 april 2007. Bandinspelning.
- Medlem Fanny. 26 april 2007. Bandinspelning.
- Styrelseledamot Fia. 3 maj 2007. Bandinspelning.

9 Bilaga. Intervjufrågor

- Vilken är din relation till Feministiskt initiativs lokala grupp i Malmö?
- Hur upplever du organiseringen ser ut i Feministiskt initiativ?
- Hur upplever du lokalgruppen i Malmös relation till nationella? Är mycket av besluten om arbete taget uppifrån eller är lokalgruppens beslutsfattande i stor utsträckning självständigt? Hur ser samarbetet ut mellan olika instanser inom organisationen? Är Feministiskt initiativ organiserat på ett annat sätt än andra politiska organisationer? Om ja, på vilket sätt?
- Anser du att Feministiskt initiativ arbetar med att göra medlemmar och lokala grupper mer delaktiga i större beslut?
- Behöver Feministiskt initiativ förbättra organisationsstrukturen? – Tycker du att organisationen utgår från sin plattform och sina organisatoriska ideal i det praktiska arbetet?
- Till allmänna medlemmar: Hur upplever du att din lokala styrelse tar hänsyn och är öppen inför dig som medlem? Tycker du att Feministiskt initiativ arbetar mot olika former av diskriminering inom organisationen?
- Hur ser du på Feministiskt initiativs politiska och organisatoriska framtid?